HISTORISCHE VERENIGING DORP DIEPENVEEN EN OMGEVING

Nieuwsbrief

nr. 27 oktober 2012

Beukenlaan Rande 1952 (bezit familie De Waal)

In deze Nieuwsbrief onder meer

- Uitnodiging voor de historische avond
- De Verzamelgroep
- Knipselboek Van Mieke Bussink
- Een waterkoning in woelig vaarwater
- Jan de Weerd
- De Diepenveense BegrafenisVereniging
- Reijer Dorresteijn jr – schilder van Rande

Redactioneel

¬ Een grote diversiteit aan Diepenveense historie biedt deze 27e uitgave van de Nieuwsbrief van de Historische Vereniging. Gezien de kwaliteit van de artikelen kunnen we eraan gaan twijfelen of de titel van nieuwsbrief nog wel de juiste is. Zeker omdat het op deze wijze steeds meer op een historisch tijdschrift gaat lijken. De redactie gaat zich hier samen met het bestuur over buigen.

Dat de Diepenveense Begrafenis Vereniging 80 jaar bestaat zal weinig dorpsgenoten ontgaan zijn. Naast een artikel over begraven in de vorige nieuwsbrief, en een huis aan huis folder, schrijft Herman Denekamp in dit nummer over de DBV en het daaraan verbonden naoberschap. Een andere jubilerende vereniging is die van de imkers. Zij jubileert in mei 2013, maar Wilbert Derksen deed alvast als opwarmertje een interview met imker Jan de Weerd.

Gastauteur Gerrit Bothof doet verslag van zijn zoektocht naar de geschiedenis van NSB-er Homan v.d. Heide in de periode dat deze Huize Oud Rande bewoonde in en vlak na de Tweede Wereldoorlog. Lamberthe de Jong heeft zich na het artikel in de vorige nieuwsbrief over de tuinbaas van Nieuw Rande, in dit nummer verder verdiept in Reijer Dorresteijn Jr., schilder van Rande (zie afbeelding). Inke Mensink doet in twee kortere artikelen verslag over het onlangs door de Historische Vereniging ontvangen knipselboek uit de Tweede Wereldoorlog van Mieke Bussink, en houdt zij een interview met de verzamelgroep.

Tenslotte heeft de redactie gekozen voor een wat vastere indeling van de nieuwsbrief. Zo treft u vanaf dit nummer het redactioneel en de inhoudsopgave aan op de eerste pagina, en de mededelingen van bestuur, de korte berichten en de colofon op pagina twee. Op deze wijze begint uw “historisch tijdschrift” vanaf vandaag op pagina drie. Maar voordat u daar begint met lezen nog even aandacht voor de komende historische avond. Deze vindt plaats op 8 november a.s. in het Hof van Salland, en heeft als thema’s het Deventer Dagblad en de OLDO

Uitnodiging voor de historische avond – 8 november 2012

¬ Het is weer zover!

De Historische Vereniging Dorp Diepenveen e.o. heeft het plezier u uit te nodigen voor de Historische Avond op 8 november aanstaande in het Hof van Salland. Deze Historische Avond zal bestaan uit twee lezingen.

De eerste lezing, door Bert Terlouw, zal gaan over de OLDO (Overijsselsche Lokaalspoorweg-Maatschappij Deventer - Ommen) die in 1910 werd geopend en alweer op 15 mei 1935 werd gesloten vanwege onvoldoende belangstelling. Bert Terlouw zal tijdens zijn lezing met name ingaan op het traject Deventer – Diepenveen en zal daarbij recent verkregen informatie bespreken. Bert hoopt ook nu weer vanuit de Diepenveense bevolking nieuwe inzichten te krijgen om zo de aanwezige kennis over de OLDO uit te breiden.

Tijdens de pauze kunt u onder het genot van een kopje koffie (of iets anders verfrissend) genieten van de presentaties die door enkele werkgroepen van de Historische Vereniging zullen worden verzorgd.
Na de pauze zal Leo Enthoven (oud-hoofdredacteur Deventer Dagblad en auteur van het boek *Schakel in de samenleving – 125 jaar Deventer Dagblad)* vertellen over de bewogen geschiedenis van het
Deventer Dagblad en de belangrijke rol die deze krant heeft gespeeld in de lokale samenleving als bron van informatie en als podium voor de vrije meningsuiting voor de bewoners van Deventer, maar ook voor inwoners van omliggende dorpen. Samen met Leo zullen wij het “nieuws” uit Diepenveen doornemen en hopen wij antwoord te krijgen op vragen als: Wat was het eerste nieuwsbericht over Diepenveen in het Deventer Dagblad en wanneer publiceerde de krant dat? Weet u welk drama zich in december 1885 bij de Dijkslaterkolk afspeelde? Hebt u enig idee hoeveel doodgravers Diepenveen had in november 1940 en waarom dat toen in het nieuws was? Wat was in 1873 in Diepenveen en omgeving een lekkernij waar de plaatselijke slagers een hekel aan hadden? Welke inwoner van dorp Diepenveen heeft een cruciale rol gespeeld in de geschiedenis van het Deventer Dagblad?
Wij hopen u te mogen verwelkomen tijdens onze Historische Avond die begint om 20.00 uur (de zaal is open vanaf 19.30 uur).

Programma

20.00 - 20.10u. - Opening avond voorzitter
20.10 - 21.00u. - Lezing: OLDO, met speciale aandacht voor het traject Deventer - Diepenveen
21.00 - 21.30u. - Pauze
21.30 - 22.15u. - Lezing: 125 jaar nieuws uit Diepenveen in het Deventer Dagblad

Korte berichten

¬ De geschiedenis van de fruitteelt in de IJsselstreek

De reizende tentoonstelling van de stichting IJsselboomgaarden over de geschiedenis van de fruitteelt in de IJsselstreek is nu te zien in de bibliotheek van Diepenveen. Deze hoogstamgeschiedenis in de IJsselvallei begint al rond 1860. Na de Tweede Wereldoorlog ging het bergafwaarts met de hoogstamfruitteelt door toenemende concurrentie vanuit het buitenland. Boomgaarden werden niet meer onderhouden en veelvuldig gerooid met door de overheid beschikbaar gestelde rooipremies.
De vitrine van de HVD is op dit thema aangepast met o.a. oude gereedschappen voor het onderhoud van de boomgaard en de verwerking van fruit in de keuken. Bijzonder zijn de entpot waarin de was werd gesmolten die werd gebruikt om enten af te dekken en de appelsorteerplank. De gereedschappen zijn beschikbaar gesteld door de heer Hottinga uit Vorchten. Er staan antiquarische boeken over het fruitteeltonderwijs en ook nieuwe boeken, want hoogstamfruitbomen kennen een toenemende belangstelling. De boeken zijn beschikbaar gesteld door de heer de Rutte, secretaris van de Stichting IJsselboomgaarden.

Bestuur Historische Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving Opgericht november 1998 • Bestuur: Tom Masselink (voorzitter), Jan Harmelink (penningmeester), Hans van de Poel (secretaris), Wilbert Derksen (interviewgroep) Jan van Ginkel (verzamelgroep), Leo Hattink, Harry Mulder (fotografie), Jan Nieuwenhuis (foto-onderzoekgroep), Joop Overmaat (foto-archiefgroep), Joke Riemersma-Veeneman (ledenwerving), Annie de Ruiter-Vossebelt • **Overige contactpersonen:** Ben Droste (pr-groep), Gerrie Roetert-Grotentraast (knipselgroep), Janny Busser (textielgroep) • **Correspondentieadres:** Wetermanswg 15, 7431 RC Diepenveen • **E-mail:** info@historischeverenigingdiepenveen.nl • **Website:** www.historischeverenigingdiepenveen.nl • **Verzameladres historische artikelen en foto's:** Jan van Ginkel, Dorpsstraat 2, 7431 CK Diepenveen • **Expositie- en werkruimte:** In de vitrine van de Openbare Bibliotheek in Diepenveen worden wisselende collecties historisch materiaal geëxposeerd: contactpersonen Gerry Berends- Kelder en Theo Hoetink. Op dinsdagmiddag is van 14.30 tot 16.00 uur in de bibliotheek de foto-archiefgroep (FAG) aanwezig. • **Contributie:** € 11,50 per gezin per kalenderjaar. Rabobank Deventer nr. 37.77.33.628. • **Copyright Historische • Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving • Redactie PR-groep:** Ben Droste, Inke Mensink, Dieneke Nijenhuis, Ap Smeenk, Rudi Steenbruggen en Gea Zieverink • **Eindredactie:** Dieneke Nijenhuis • **Vormgeving:** Gea Zieverink • **Illustraties:** Harry Mulder (nieuwe foto's) en Foto-Archief-Groep • **Bijdragen aan dit nummer:** Inke Mensink, Herman Denekamp, Wilbert Derksen, Lamberthe de Jong en Gerrit Bothof • **Druk:** De Kroon, Olst • ISSN 1569-7878 Verschijnt twee maal per jaar.

¬ Vereeniging ‘Economia’

Begin 20ste eeuw werden er allerlei praktische cursussen gegeven in Diepenveen. Paardenkennis, landbouwboekhouden, ziekenverpleging, kaasmaken… Dat was de verdienste van de ‘Vereeniging van Oud-Leerlingen van Landbouwhuishoudcursussen’ met de bijzondere naam ‘Economia’, opgericht op 5 september 1916.

Lamberthe de Jong vond bij toeval bij de Overijsselse Bibliotheek Dienst het jaarverslag 1919-1920 van Economia. Deze maakt o.a. melding dat vanaf 1909 landbouwhuishoudcursussen gegeven werden op het platteland, bestemd voor meisjes die geen voortgezet onderwijs na de lagere school kregen. Dit gebeurde ook in Diepenveen, waar eind 1919 elf cursisten een diploma kregen. De vereniging was actief met lezingen, praktische cursussen en uitstapjes en had zelfs een eigen lokaal (in de Naai- en Breischool). Meer dan 24 vrouwen volgden in 1919 de cursus Ziekenverpleging in het huisgezin.

VERSLAG

over het jaar 1919-1920 van de

Vereeniging van Oud-Leerlingen van Landbouwhuishoudcursussen

„ECONOMIA"

te DIEPENVEEN.

Opgericht 5 September 1916.

Ook de ‘Eerste Hulp- en Verbandcursus’ was populair. Veel praktische cursussen waren vooral handig op de boerderij.
Voorzitster was de actieve Lina Roetert Steenbruggen (1888-1976). De andere bestuursleden waren penningmeesteres F.W. Breemen, secretaresse G. Kruissink, bibliothecaresse B. Daggert en bestuurslid R. Klumper, die in 1920 werd opgevolgd door A. Willems.

Wie nog meer informatie heeft over ‘Economia’ kan dit doorgeven aan de secretaris.

De Verzamelgroep,

Inke Mensink

“Tastbare bewijzen van het Diepenveense verleden bewaren, is het doel van de Verzamelgroep van de Historische Vereniging Diepenveen”, zegt Jan van Ginkel.

Hij is lid van deze werkgroep, die op initiatief van het bestuur, al snel na de oprichting van de vereniging ontstond. Wim Roetert, die nu niet meer betrokken is bij de werkgroep, was er in het begin actief bij betrokken. Aan elke werkgroep van de Historische Vereniging werkt een bestuurslid mee. In het geval van de Verzamelgroep is dat dus het enige resterende werkgroeplid, Jan van Ginkel.
“Oude landbouwwerktuigen en bv. naamborden van Diepenveense bedrijven worden bewaard op de boerderij Klein Grutteling op de Schapenzandweg. De burgemeesterskast van het voormalige Diepenveense gemeentehuis, staat in de bibliotheek.
Als mensen dingen komen brengen, ga ik na waar dat het beste bewaard kan worden. Knipsels gaan naar de Knipselgroep, foto’s naar de Foto Archiefgroep, kleding e.d. naar de Textielgroep en we hebben gelukkig ook opslagruimte in het Hof van Salland. Daar worden zaken als een oud handgeschreven kasboek bewaard. Voor veel grote voorwerpen hebben we helaas geen plaats.
“Wat zou het mooi zijn, als we een karakteristiek oud Diepenveens huis zouden kunnen gebruiken, om alles op eenzelfde plek te kunnen bewaren”, verzucht van Ginkel. “ Maar het is fijn dat er dankzij giften toch van alles over de geschiedenis van ons dorp bewaard blijft. Hoewel er de laatste tijd weinig meer bij me gebracht wordt. Rapporten, kasboeken, juist de kleine dingen die een beeld geven van het alledaagse leven van vroeger, zijn belangrijk om te bewaren. Als mijn winkel open is, kan het daar aan mij gebracht worden en op de website van de Historische Vereniging staat ook waar mensen daarvoor terecht kunnen”.

Jan van Ginkel

Knipselboek van Mieke Bussink over de periode 1940-1945

Inke Mensink

Zoals in de vorige Nieuwsbrief stond, heeft Mieke Bussink de Historische Vereniging Diepenveen een uniek knipselboek over de Tweede Wereldoorlog cadeau gedaan. Er staan persoonlijke aantekeningen in, offciële aanzeggingen van gezagsdragers, advertenties en kranten(knipsels). Hieronder een eerste indruk van dit knipselboek.

¬ 10 Mei 1940

"De zwartste dag uit Neerlands geschiedenis", schrijft de verontwaardigde 16-jarige Mieke Bussink in het knipselboek waaraan ze meteen begint bij het uitbreken van de oorlog. "s Morgens om vier uur schrokken we allen wakker door 't oorverdovende lawaai van vliegtuigen. Het waren er vele. Direct sprongen we 't bed uit. Eerst dachten we dat 't oefeningen waren, maar later wisten we wel beter. Er was oorlog.

Even later was de hele buurt vergaderd en we hoorden rondom ons ontploffingen en knallen. Dat waren bruggen. Van de luchtbeschermingsdienst moest meteen de wacht gehouden worden in de maalderij.1) In de elevatortoren werd licht en telefoon aangelegd. Dag en nacht werd er gewaakt. Om twee uur marcheerden de eerste Duitse colonnes over de Puinweg. Ze zagen er erg moe en afgemat uit.

¬ 11 Mei 1940

Tegen de middag kwamen er zeven Duitsers bij ons eten. De keukenwagens waren niet gekomen. Al gauw hadden we geen sneetje brood meer. Koffie hadden ze in tijden niet meer gehad. Ook bij de boeren kochten ze allerlei etenswaren. De hele dag de radio aan. 's Middags hebben we de ramen met papierstrookjes beplakt. Zeer hevige gevechten."

Op woensdag 15 mei wordt genoteerd: "Wapensstilstand!"
Op de volgende bladzijde lezen we: "De allereerste krantenberichten heb ik helaas niet uitgeknipt. Jammer genoeg. Iedereen dacht dat het niet lang zou duren".

¬ 1942

Knipsels over het verloop van de oorlog, nieuws over de Koninklijke familie en berichtgeving over de terechtstelling van gijzelaars. Ook een tekst over de gevangenisstraf die een vrouw opgelegd wordt, die naar verboden radio-uitzendingen luisterde en die, hoewel daartoe niet verplicht, een jodenster droeg. Ook over verplichte verduistering en rantsoenering volgen arVkelen. Voedsel, kleding, huishoudelijke artikelen, kunstmest, tabak en andere genotsmiddelen, alles werd gerantsoeneerd. En die rantsoenen werden steeds kleiner. Maar het was niet zo slecht als Vjdens de oorlog 1914-1918, volgens een knipsel uit de Duitsgezinde pers.

Meer over dit knipselboek leest u in een volgende Nieuwsbrief.

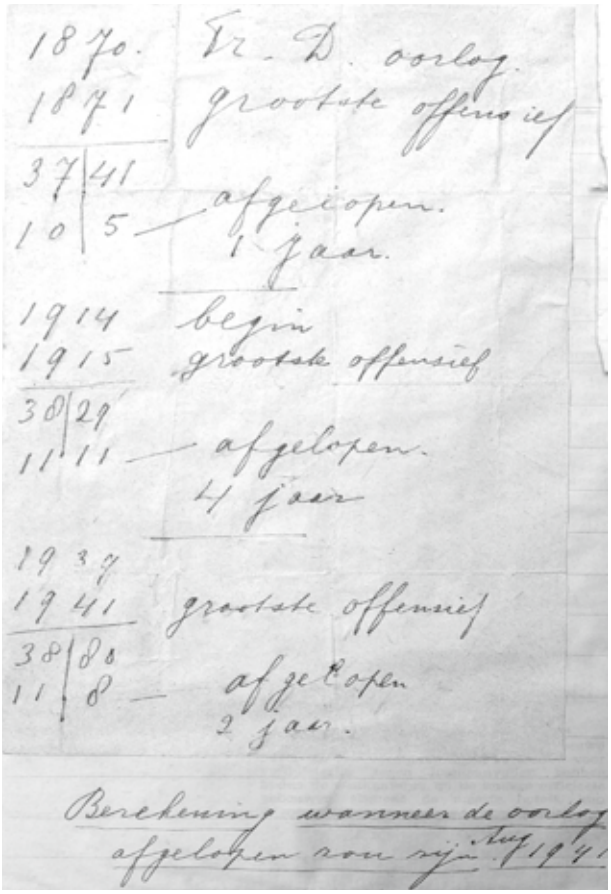
1870. Fr. D. oorlog.
1871 grootste offensief
37|41
10|5 — afgelopen.
1 jaar.
1914 begin
1915 grootste offensief
38|29
11|11 — afgelopen.
4 jaar
1937
1941 grootste offensief
38|8
11|8 — afgelopen
2 jaar.
Berekening wanneer de oorlog afgelopen zou zijn Aug. 1941

Over de duur van de oorlog wordt in Augustus 1941 door haar de berekening gemaakt

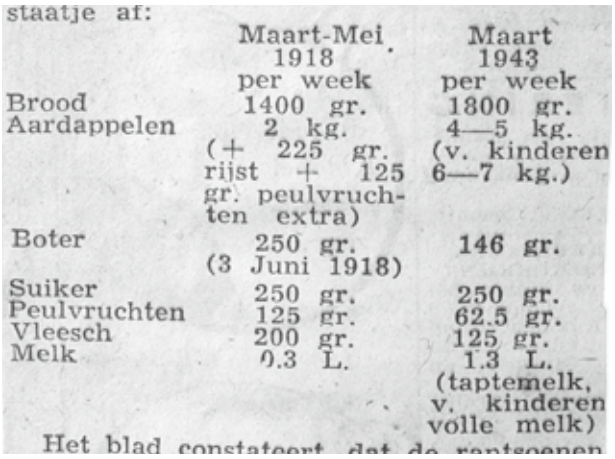

staatje af:	Maart-Mei 1918 per week	Maart 1943 per week
Brood	1400 gr.	1800 gr.
Aardappelen	2 kg. (+ 225 gr. rijst + 125 gr. peulvruchten extra)	4—5 kg. (v. kinderen 6—7 kg.)
Boter	250 gr. (3 Juni 1918)	146 gr.
Suiker	250 gr.	250 gr.
Peulvruchten	125 gr.	62.5 gr.
Vleesch	200 gr.	125 gr.
Melk	0.3 L.	1.3 L. (taptemelk, v. kinderen volle melk)

Het blad constateert dat de rantsoenen

Rantsoenering vergeleken met 1918

Een waterkoning in woelig vaarwater Leven en goed van Ir. Jan Homan van der Heide [1] *Gerrit Bothof, historisch onderzoeker.*

In Nieuwsbrief nr. 18 van maart 2008 publiceert Wim de Weerd een artikel over het Huis Oud Rande, waarin hij aandacht besteedt aan de bewoner, Jan Homan van der Heide. Hieronder behandel ik een belangrijke fase uit diens leven, vastgelegd in politieke dossiers bij het Nationaal Archief (Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, CABR)[2].

De Weerd schrijft op bladzijde 6 dat Homan zich in de jaren dertig aansluit bij de Nationaal-Socialistische Beweging der Nederlanden (NSB), de fascistisch getinte politieke organisatie van ir. Anton Adriaan Mussert, die later onder invloed van een extreme groepering van het Duitse nationaal-socialisme kwam. Uit de dossiers blijkt dat hij al vanaf 20-7-1934 aangesloten is bij de NSB, opgericht ruim 2,5 jaar eerder. Volgens de verklaring die hij na de bevrijding aflegt, blijft hij lid tot het einde. Homan, op 14-12-1865 in het Groningse Oostum (gemeente Ezinge) geboren, is dan al 68 jaar oud. De Weerd geeft de motivatie voor dit lidmaatschap: hoop de dan heersende economische crisis te bezweren.

¬ Internering en overlijden

Aangenomen mag worden dat Homan kort na de bevrijding van Diepenveen, 11 april 1945, door een arrestatieploeg van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten (BS) thuis is aangehouden. Dat is dan conform de Algemene Lastgeving van het Militair Gezag (MG) waarin o.a. staat dat alle leden van de NSB geïnterneerd moeten worden. Samen met andere arrestanten wordt hij door de BS triomfantelijk op een boerenkar door het dorp gereden. [3] Hij wordt overgebracht naar de Parkschool, de Rijks Hogere Burgerschool, in Deventer. Bij binnenkomst wordt hij gefouilleerd en krijgt hij het kampnummer 230. Nog geen twee maanden later is hij vrij man blijkens een door hem op 8 juni 1945 geschreven brief aan het Bureau Politieke Recherche, Meisjes H.B.S., Assenstraat 9 in Deventer. Daarin vraagt hij om teruggave van zijn fouilleringsgoederen, namelijk portefeuille, sleutels met ring en ketting. Hij geeft als afzendadres op: Ra 10; dat kan Rande 10 in Diepenveen zijn, zijn woonhuis. Daarna is hij opnieuw gearresteerd. Wanneer en om welke reden blijkt niet uit het dossier, maar er wordt verhaald dat Homan zich door de vernederende rondrit gekrenkt voelt en zich daarover schriftelijk beklaagt bij (mogelijk) de Militair Commissaris. [4] De brief komt terecht bij mensen die hem niet goed gezind zijn. We

Jan Homan van der Heide op een foto van zijn lidmaatschapskaart van de NSB (rond 1934)

mogen aannemen dat zij deze assertieve heer van stand te pakken willen nemen en arresteren hem opnieuw, hoewel de MG-richtlijn geldt dat mensen ouder dan 60 jaar niet gevangen mogen zitten. Hij komt op een onbekende datum terecht in het interneringskamp Van Heutsz-kazerne, Oudestraat 216 in Kampen.
Dan is er begin november 1945 nieuws: de oude heer van 79 overlijdt nadat hij terecht is gekomen in de ziekenboeg binnen de kazerne. In het CABR-dossier bevindt zich een document van het Militair Gezag – Interneringskamp Kampen gedateerd 3-11-1945: Op 4-11-1945 is overleden in het Noodziekenhuis van ons kamp Jan Homan van der Heide, geboren 14-12-1865 te Ezinge. Daarbij is een onleesbaar ondertekend attest van de kamparts gevoegd: op 4 November 1945 is in Kampen overleden J. Homan van der Heide, oud 80 jaar. Op 6-11 doet een begrafenisondernemer bij de Burgerlijke Stand van Kampen aangifte van het overlijden van Jan Homan van der Heide. Over de doodsoorzaak wordt in geen enkel stuk iets vermeld. Er ontbreekt een rapport van een lijkschouwer. Er zouden aanwijzingen zijn dat Homan is mishandeld en aan de gevolgen daarvan is overleden. Door mij en andere mij bekende onderzoekers is nooit een verwijzing naar een onnatuurlijke dood in een CABR-dossier aangetroffen.
Op 23-12-1946 tekent de zoon van Jan Homan van der Heide voor de ontvangst van een beslissing (gedateerd 19-12-1946) van de Procureur-Fiscaal te Arnhem dat zijn vader onvoorwaardelijk buiten vervolging gesteld is; betrokkene komt niet voor een straf of maatregel in aanmerking en er is geen oordeel van een Tribunaal van de Bijzondere Rechtspleging nodig. Hieruit mag

Huize Oud Rande rond 1943, de tijd dat Homan van der Heide hier woonde

geconcludeerd worden dat Jan Homan geenszins een belangrijke politieke gevangene was en dat zijn tweede arrestatie dubieus is.

¬ Homan als auteur

In zijn voor de Politieke Recherche Deventer afgelegde verklaring zegt Homan dat hij in 1938 een boek schreef over civiel ingenieur Mussert, die bij de Provinciale Waterstaat Utrecht had gewerkt. Feit is dat in 1944 bij de nationaal-socialistische uitgeverij NENASU in Utrecht een geïllustreerd kloek boek van 424 bladzijden verscheen met de titel: Mussert als ingenieur. Als hoofdauteur wordt op het titelblad genoemd ir. J. Homan van der Heide, Oud-Directeur Departement B.O.W. in Nederlandsch-Indië en Oud-Directeur van de Ingenieurs-Maatschappij "Eigen Beheer". Zijn co-auteur was J.M. Figee, Secretaris-Penningmeester van het Technisch Gilde in Nederland. Deze organisatie was de onderafdeling van de NSB die technisch geschoolde leden bundelde. B.O.W. betekent Burgerlijke Openbare werken.

In het boek, dat niet inhoudelijk, maar toch als publicatie een propagandistisch karakter ten gunste van de politieke leider van de NSB heeft, worden de door Mussert geleide waterstaatkundige werken behandeld. Het bekendst is het project Gelderse Vallei dat de waterafvoer vanaf de Lek naar de Eem door een kanaal regelt en waardoor plaatsen van Rhenen tot Amersfoort van herhaaldelijke wateroverlast verlost worden.

¬ Mevrouw C.E.M. Homan van der Heide-Hamers

Hoewel de Algemene Lastgeving van het Militair Gezag voorziet in de arrestatie van talloze categorieën personen, vallen daar niet onder de echtgenoten van NSB-leden, die zelf geen lid van die partij of bijbehorende organisaties zijn. Toch wordt ook de 77-jarige mevrouw Homan niet gespaard. Zij wordt in april 1945 wederrechtelijk en onrechtmatig door of namens het MG uit haar rechtmatige eigendom gehaald, zoals wij weten het grote, kostbaar gemeubileerde buiten Oud Rande. Ze krijgt huisarrest opgelegd in de woning van een voormalige NSB'er, een slager in Diepenveen, hoewel het gebruikelijk is dat men in de eigen woning huisarrest krijgt. Dat huisarrest is twee maanden later, eind juni 1945, opgeheven, omdat haar schuldigheid niet is aangetoond. Bronnen zijn stukken in het CABR-dossier van haar man. Na opheffing van haar huisarrest wil mevrouw vanzelfsprekend terug naar haar rechtmatige woning, maar de toegang wordt haar door het MG ontzegd, hoewel dit in strijd is met de Nederlandse Grondwet. Gezien haar leeftijd en de voor haar primitieve woonomstandigheden in de slagerswoning wordt zij door een dochter daar weggehaald en naar elders gebracht.

¬ Wat gebeurde er met het buiten Oud Rande van 1945 tot 1949?

Uit de gegevens in het Nationaal Archief en andere mondelinge bronnen laat zich rond familie en buiten het volgende afleiden. Als Diepenveen op 13-4-1945 bevrijd is, wordt Jan Homan al snel gearresteerd en krijgt zijn echtgenote elders in het dorp huisarrest. Jan Homan is 8-6-1945 vrij en gaat terug naar Oud Rande. Eind juni is zijn vrouw vrij van huisarrest elders en ze wil terug naar Oud-Rande, maar de toegang wordt haar ontzegd. In de tijd tussen 8 juni en eind juni moet er dus iets met Oud Rande gebeurd zijn. Jan is weer gearresteerd en het dan onbewoonde buiten komt in handen van het Militair Gezag of wat daarvoor optreedt. Het wordt verhuurd aan de heer Smits, geen oorlogsslachtoffer. Hij is filiaaldirecteur van de vestiging van de Rotterdamsche Bank-vereeniging in Deventer. Hij gebruikt de inboedel en verlaat het pand 1-11-1946.
Na het tijdstip waarop Smits het buiten verlaat komt er een nieuwe gebruiker, de heer B. Reudink uit Maastricht die eerder nooit in Diepenveen heeft gewoond. Hij huurt Oud Rande van het Nederlands Beheersinstituut, vertegenwoordiging Deventer, door de overheid aangewezen om de vermogens van politieke gevangenen te beheren. Hij begint in het pand met 15 kamers een pensionbedrijf. Nog in februari 1949 weigert hij het pand te verlaten.
In de tussentijd hebben de erven Homan niet stil gezeten en wenden zij zich tot de Raad voor het Rechtsherstel, afd. Rechtspraak, inzake het beheer en gebruik van hun onroerend goed. Dat leidt tot de uitspraak dat het beheer over Oud Rande van 10-8-1945 tot 5-5-1947 ten onrechte door het Nederlands Beheersinstituut (NBI) gevoerd is. Hiermee lijkt voor de familie de kous af. Feitelijk is dat nog niet zo, want mevrouw mag nog steeds niet in haar pand. Onderwijl heeft zij geconstateerd dat de helft van de bibliotheek weg is, evenals veel goederen die zonder deugdelijke verantwoording zijn verkocht. Door het NBI? Dat alles geschiedt zonder dat de bezittingen van de familie verbeurd zijn verklaard. Wanneer mevrouw Homan van der Heide naar haar huis terug kon is voor mij onduidelijk.

¬ Achtergronden

Voor inzicht in de situatie meteen na de oorlog volgt hier een beschrijving van de toenmalige organen.
De Nederlandse regering in ballingschap in Londen voorzag bestuurlijke problemen bij de bevrijding van Nederlands gebied en begon januari 1943 met voorbereidingen. Zo kon het Militair Gezag 5, 6 (MG) bij de bevrijding van Maastricht op 14-9-1944 van start. De bedoeling was dat er veel bestuurstaken door het MG waargenomen werden, totdat er een burgerregering kwam. Dat was op 11-3-1946. De internering van de NSB-aanhang moest in goede banen geleid worden, waarvoor het MG de Politieke Opsporingsdiensten (POD's) oprichtte. De Militaire Commissarissen van het MG, verantwoordelijk voor een district, waren aanvankelijk in Groot-Brittannië gerekruteerde burgers die gemilitariseerd werden. De geheel nieuwe POD's werden onder meer bemand door oud-verzetsstrijders en leden van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS).
Een ander belangrijk orgaan was het Nederlands Beheersinstituut (NB) 7, opgericht in augustus 1945 als onderdeel van de Raad voor het Rechtsherstel afd. Beheer. Zijn taak was het opsporen, beheren en eventueel liquideren van vijandelijk en "landverraderlijk" vermogen en dat van in de oorlog verdwenen personen.
Bij de aanhouding van de NSB-aanhang speelden arrestatieploegen van de BS en groepen oud-verzetsmensen een rol. Die groepen ontbeerden wettelijke bevoegdheden.
Ondanks alle goede bedoelingen liep niet alles goed. Het MG had geen orgaan tot zijn beschikking dat gewenste maatregelen kon afdwingen. Er ontstond een competentiestrijd tussen enerzijds het wettelijk gezag in de hoedanigheid van het MG en anderzijds de BS en het voormalige verzet. Heel globaal gesteld kwam het erop neer dat BS en verzet vonden dat zij wel konden bepalen wat goed voor het land was. Tijdens het feitelijke gezagsvacuüm kwamen tegenstellingen tussen sociale klassen, wraakgevoelens hebzucht en jaloezie bovendrijven.
In deze context werd het protest van Jan Homan van der Heide hem noodlottig. Hij was een luis in de pels van zijn vervolgers. Zij wilden hun eigen gerechtigheid, niet die van hersteld Nederlands recht. Althans voor een tijdje. In die situatie kon de gekrenkte staatsburger Jan Homan opnieuw vastgezet worden en kon er gemanipuleerd worden met zijn bezittingen. De echtgenote van Homan en zijn kinderen werden het kind van de (af)rekening. Of er daardoor recht geschied is, laat ik aan de lezer ter beoordeling over.

1 De familienaam Homan van der Heide ontstaat eind 18e eeuw doordat een Van der Heide met een Homan trouwt.
2 CABR inv. 87894 (PRA Deventer 82) en 108068 (PF Arnhem 45/4670) .
3 Mededeling WdW 21-2-2012
4 Idem
5 www.archievenwo2.nl/thema-overzicht
6 www.militair.net
7 www.encyclo.nl

Jan de Weerd

Jan de Weerd

Wilbert Derksen

Jan de Weerd is een natuurliefhebber in hart en nieren. Ongeveer vijfendertig jaar geleden passeerde een zwerm bijen bij toeval zijn levenspad en meteen fascineerden deze diertjes hem. Bijna twintig jaren hebben de bijen Jan op een prettige wijze bezig gehouden, de laatste jaren daarvan vervulde hij met grote inzet ook een bestuursfunctie van de Imkervereniging Deventer-Diepenveen. Echter, zo plotseling als zijn hobby was gestart, eindigde deze ook weer.

Jan de Weerd werd op 13 juni 1934 geboren op Rande 199 (later Olsterweg 61, het oude huis is er nu niet meer) in 'het Voeteneind'. Zo werd deze buurt aan het eind van de Olsterweg, nabij de Randerstraat in de volksmond genoemd, vanwege de grote afstand tot het dorpscentrum. Jan: "Het was een gezellig omgeving om in op te groeien, iedereen kende elkaar en naoberschap was iets vanzelfsprekends. Ik herinner me nog goed de namen van een aantal families van toen: Doornebosch, Stegeman, Nijman, De Groot, Roetert, Vastenavond, Molanus, Van de Burgt, en Drost".
Na zijn jeugd volgde Jan een opleiding tot elektricien en kreeg hij een baan bij loodgieterbedrijf Kleinhof (later overgenomen door Van Zijl) aan de Dorpsstaat in Diepenveen. Op een goede dag werd Jan door zijn baas gevraagd of hij een door de baron bestelde zaklamp naar Nieuw Rande wilde brengen. Terloops zei hij dat daar een nieuw, leuk meisje in de huishouding werkte. Dat knoopte Jan in zijn oren want, hij was in die jaren wel in voor een avontuurtje.
Jan: "Mijn baas had het goed gezien. Inderdaad bleek het een heel leuk meisje te zijn! Ans van de Burgt heette ze en ik werd direct verliefd op haar". Van het een kwam het ander en zo trouwde Jan later, op 21-jarige leeftijd, met Ans. Ze gingen in Diepenveen, later in Deventer wonen. Jan werkte inmiddels bij Thomassen en Drijver als servicemonteur. Jan: "Het spreekwoord 'dat moet je met een lantaarntje zoeken' heeft voor mij dus een hele speciale betekenis gekregen. Zo'n lieve vrouw als Ans ìs ook alleen maar met een lampje te vinden. We waren en zijn nog altijd heel gelukkig samen. In Deventer werden onze vier kinderen geboren: Rob, Hans, Wilma en René".
In 1960 verhuisde Jan met zijn gezin naar zijn ouderlijk huis aan de Olsterweg in Diepenveen. Het huis met een tuin van ruim 3000m2 was voor Jans ouders te groot geworden. De ouders vonden het gezellig om bij het gezin in te wonen.

¬ Zwerm bijen

Op een dag in 1977 was Jan in de Potterstraat in Deventer bij imker Reevoort , de buurman van zijn zwager Jaap Krijgsman. Hij was juist bezig een uitgevlogen zwerm bijen te 'scheppen'. Jan toonde zich geïnteresseerd, waarop de buurman zei: "Als je wilt mag je ze hebben." Dat leek Jan wel wat en hij fietste snel naar huis. Thuisgekomen timmerde hij na wat aanwijzingen van boswachter Saris, een imker die vlakbij woonde, nog dezelfde dag een enkelwandige bijenkast voor zijn bijenvolk. Afgesproken was namelijk dat hij de bijen einde van de middag bij Reevoort zou komen ophalen. Zo gezegd zo gedaan en de bijen vonden 's avonds hun nieuwe thuis in Diepenveen. Blijkbaar had Jan alles op de juiste wijze getimmerd want de volgende dag bleef het volk op de kast in- en uitvliegen. De bijen begonnen direct al met het maken van een prachtig 'ratenkasteel' in de ramen voor nieuw broed en opslag van honing.
Jan: "Postbode Willem Vunderink, hij woonde op de Baerselmansweg, was ook imker. Van hem leerde ik heel veel betreffende de bijenteelt en door hem werd ik ook lid van de imkervereniging. Ik kreeg de smaak goed te pakken en timmerde er nog tien bijenkasten bij. Deze waren veel degelijker, dubbelwandig en naar het model van de zgn. Simplex kast gemaakt." De tien kasten bleken al snel nodig want het aantal populaties in de tuin aan de Olsterweg nam gestaag toe. Jan heeft alle jaren daarna deze tien kasten gebruikt.
Jan: "Mijn vrouw Ans moest helaas niets van mijn hobby hebben. Ze was bang voor mijn bijen en vindt honing veel te zoet. Mijn vader daarentegen was wèl geïnteresseerd. Hij had nog nooit een koningin gezien en ik had hem beloofd om, zodra er jonge koninginnen waren, hem er even bij te roepen om ze te laten zien. Op een gegeven dag is het zover en Jan roept zijn vader om te komen kijken. Vader buigt zich geïnteresseerd over de rand van de kast heen. Hij had nog maar net gezegd: 'Ze steken me toch niet', toen een nijdig gezoem uit de kast opsteeg. Waar bijen een hekel aan hebben, zijn onherkenbare luchtjes. Dat zien ze als een regelrechte bedreiging. Het aftershave luchtje van vader herkenden ze niet. Vader moest zich rennend in veiligheid brengen, achtervolgd door een zwerm bijen. Hij kon echter niet hard genoeg lopen om te voorkomen dat hij toch een flink aantal keren in zijn gezicht werd gestoken. Hij liep nog vele dagen met een dikke lip rond"

¬ Dracht

De grote tuin aan de Olsterweg was gelegen in een mooi landelijk gebied. Toch was er onvoldoende dracht in de omgeving voor het welzijn van de bijen. Jan: "Het was dus nodig om van tijd tot tijd met mijn kasten naar elders te gaan. Afhankelijk van de planten- en bomenbloei was er daarom elk jaar een vast ritueel van 'verkassen'. Het jaar begon voor mij steeds tussen de fruitbomen van Steenbruggen aan de Diepenveense weg in Olst. Normaal worden imkers voor de bestuiving van deze bloesem betaald, want de fruitoogst wordt veel beter door de bijenbestuiving en elke vrucht wordt daardoor ook mooi en symmetrisch van vorm. Tegenwoordig wordt zo'n vijfenvijftig euro per kast door de teler aan de imker betaald, maar ik deed het werk gewoon gratis, omdat ik het leuk vond."
Na het fruit volgde het koolzaad. Jan reisde daarvoor in verenigingsverband mee naar de uitgestrekte koolzaadvelden van de Flevopolder, daarna kwamen de kasten weer even thuis om begin juni weer opnieuw naar de polder te gaan voor de bloeiende velden wilde distels. In augustus verhuisden de kasten naar de heide.
Jan: "In het begin reisde ik veel in verenigingsverband, maar later ging ik liever met de kasten op pad met mijn imkermaatje Willem Vunderink. Zo gingen we in de zomer naar de heidevelden rond de mooie Palthetoren bij Haarle. Ze zeggen dat je maar eens in de zeven jaar een goede oogst op de heidevelden hebt en dat is ook mijn ervaring. Meestal viel de opbrengst heidehoning behoorlijk tegen. De smaak echter nooit!"

¬ Klooster Sion

Van 1986 tot 1994 was Jan de Weerd secretaris en penningmeester van de Imkervereniging Deventer-Diepenveen. Voorzitter was Albert Muller uit Nijbroek. Enkele malen per jaar werd er vergaderd. Pater Hilarius van klooster Sion was lid van de vereniging en bezocht ook meestal deze vergaderingen. Deze 'bijenpater' was een echte vakman, hij zorgde niet alleen voor voldoende honing in het klooster, maar kon ook heel goed mede maken. Deze honingdrank van 12% was bij hem onovertroffen goed van smaak. Diverse leden bezochten hem daarom heel graag in het klooster en sommigen hebben van alles geprobeerd om hem zijn mede-recept te ontfutselen. Helaas is dat nooit gelukt en hij is er in 1983 mee het graf ingegaan. Na zijn dood moest de 'kippenpater' Casimirus – zijn oorspronkelijke familienaam was Mentink en hij kwam uit Diepenveen – de bijen er maar bij nemen. Dat werd niet zo'n succes en daarom moest een andere pater, een novice, het van hem overnemen.
Jan: "De abt vroeg mijn hulp om deze jongeman alles van het imkeren te leren. Met enige regelmaat bezocht ik het klooster om samen met de novice de bijenvolken te verzorgen. Juist toen dat wat begon op te leveren,

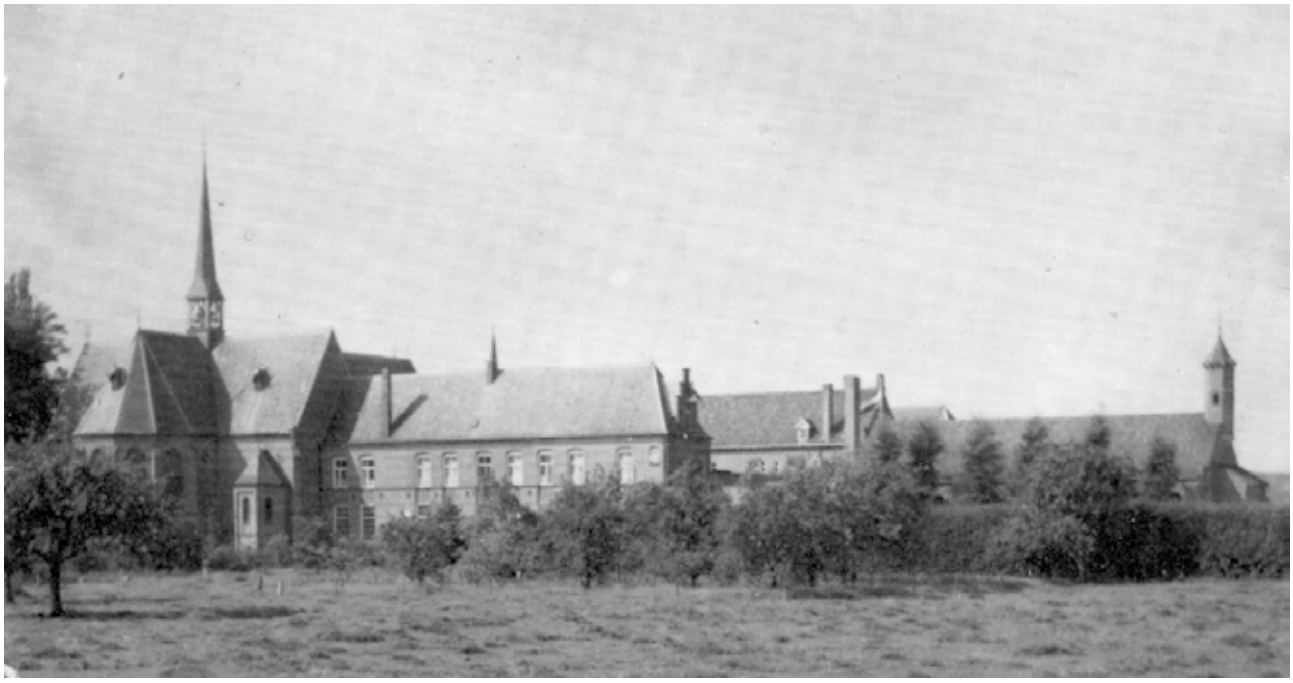

De boomgaard van Klooster Sion in de dertiger jaren van de vorige eeuw

trad de novice uit het klooster en vertrok in 1989 naar zijn geboortedorp Borne".
Het Sion-lidmaatschap van de imkervereniging werd in het jaar daarna opgezegd. Blijkbaar had de abdij definitief besloten met de imkerij te stoppen. Jan ging samen met collega-imker Jaap Keizer bij de abt informeren naar de bijenvolken en het imkermateriaal, in de veronderstelling dat er in het klooster niemand was die daar mee om wist te gaan. Die veronderstelling bleek juist en de imkerij bestond niet meer. Tijdens deze ontmoeting werd met de abt de afspraak gemaakt dat onze vereniging alle imkerspullen zou komen ophalen, waarna we het binnen de vereniging zouden mogen verkopen. Jan: "Aansluitend aan dat gesprek ging ik samen met Jaap, met toestemming van de abt, een kijkje in de schuur nemen. Vooral voor Jaap was dat een bijzonder griezelige ervaring. Ik herinner me hoe we in het schemerlicht buitenom langs de oude kloostermuur, daarna door struikgewas en langs rommelig aandoende schuren en hekwerken liepen. Plots verscheen er vanuit het niets en bijna geluidloos een kloosterling, een oude kleine man met baard en diepliggende ogen, in habijt en een schort, een groot mes in de hand en besmeurd met bloed! Kennelijk kwam hij net uit het kippenhok en had hij voor het eten van de volgende dag gezorgd. Daarmee was voor Jaap de sfeer gezet, want hij vond de bijenschuur, waar lange tijd niemand meer was geweest, ook maar zeer matig en wilde liever zo snel mogelijk naar huis. Het was namelijk een grote rommel wat we daar aantroffen. Alles zat onder de spinnenrag en was deels door muizen aangevreten. In een aantal kasten was nog raat aanwezig, verschimmeld en met de resten van dode bijen. De "bijen-novice" was blijkbaar nogal plotseling vertrokken, misschien in de overtuiging dat zijn medebroeders voor het materiaal en de natuur voor zichzelf zou zorgen".
Na een aantal dagen heeft Jan de spullen opgehaald en klooster Sion kreeg van de vereniging als dank voor de schenking, een groot aantal honingpotten cadeau. Thuis heeft Jan meteen alle imkersullen onderhanden genomen: schoon gemaakt, uitgebrand en afgeboend.
In de bestuursvergadering werd besloten dat het materiaal bij opbod verkocht zou gaan worden, op de grote honingslinger na. Die werd van de hand gedaan en er werd daarna van het geld een nieuwe, kleinere slinger aangekocht. Op een zaterdagmorgen in april 1991 vond in de tuin van Jan aan de Olsterweg de veiling plaats. Grappig detail is dat veilingmeester Jaap Keizer ook ging bieden op de verschillende artikelen, wat toch wel wat ongebruikelijk is."

¬ Uit met de pret

Een conflict met een lid van het hoofdbestuur van de landelijke Vereniging ter Bevordering van de Bijenteelt, maakte een eind aan de bijenhobby van Jan de Weerd. Jan: "Het imkeren was bovendien de laatste jaren voor mij toch al minder leuk geworden doordat de Faraomijten steeds meer in mijn kasten voorkwamen en een steeds grotere tol bij de bijenvolken gingen eisen. Ik heb mijn bestuursfuncties en lidmaatschap van de vereniging opgezegd en ik gaf mij bijenvolken weg, een deel aan mijn zoon Rob maar de meeste aan andere imkers van onze vereniging".

De Diepenveense BegrafenisVereniging 80 jaar *Herman Denekamp*

In het jaar 1932 zag men de noodzaak in tot het oprichten van een begrafenisvereniging , omdat dragers steeds moeilijker te krijgen waren. Er waren steeds minder beschikbare boerenknechten, vanwege de mechanisatie in de landbouw. De uitvinding van de kunstmest droeg eraan bij dat boerenzonen al jong zelfstandig verantwoordelijk waren voor hun eigen bedrijf en ook zij konden zich niet makkelijk vrij maken van hun werk voor de naoberplicht .

¬ De oprichting van de DBV

Een aantal vooraanstaande burgers richt in 1932 in Diepenveen een begrafenisvereniging op , waarvan iedere dorpsbewoner lid kan worden. Besloten wordt geen winst te maken, maar op basis van onkostenvergoeding hulp te bieden aan mensen die erom verlegen zitten. Iedereen heeft recht op een eerbiedwaardige begrafenis. De dragers waren nu vaak gepensioneerden, die gelegenheid hadden zich vrij te maken van hun dagelijks werk.

¬ De aula

Na de komst van de nieuwbouwwijken, werd het opbaren thuis een probleem en men zocht naar een geschikte ruimte waar dat wel stijlvol kon. Het poortgebouw op het kerkhof aan de Roeterdsweg kwam er en bood enige uitkomst. Het rechtergedeelte werd gebruikt als opbaarruimte en aula en het linkergedeelte voor het stallen van de koets. De aula was echter veel te klein en bij een condoleance stonden de gasten buiten.

¬ Het vervoer

Doordat het paard uit het dagelijks leven verdween, moest het worden gehuurd als men koos voor een traditionele rouwstoet. Dat gebeurde bij verhuis- en transportbedrijf Zonnenberg uit Deventer. De rouwstoet bestond uit brikken en tentwagens. Later kozen de mensen meestal voor auto's en huurde men een lijkwagen van de firma Olthof in Deventer en een of meerdere rouwauto's van de plaatselijke garage, bv. Riemersma , Kemper of Klein Bronsvoort (nu de Keur). Het dichtstbijzijnde crematorium was in Dieren. Het vervoer met auto en chauffeur was een kostbare zaak.

¬ De begraafplaats

De ligging van de begraafplaats in het centrum van het dorp werd steeds minder geschikt vanwege het lawaai van de aangrenzende lagere school en het vertier vanuit het dorpshuis. In 1975 zocht men een

Beheerders van de Tjoenerhof: mevr. A. Lozeman-Markvoort, dhr. W.A. Klein Bussink, mevr. D. Hijser-Grievink, dhr D. Holtkuile (b.l.), dhr. G. Peters, dhr. G Preuter, dhr. G Kolkman, dhr. E. Hijser, dhr. J. Loozeman, dhr. A.Peters (secr.) & dhr. J Tiebot. Foto 2009

meer geëigende plaats voor een kerkhof en het oog viel op de Koershof (in het bos aan de Wetermansweg, ongeveer tegenover de boerderij van Veldink), maar de spoorwegovergang vormde een hindernis. Gekozen werd voor de Tjoenerhof en hoewel dit verder van het centrum van dorp Diepenveen ligt, was de rust en stilte daar passend voor de piëteit van een teraardebestelling is. Eind 1989 werd door de gemeente Diepenveen 113.000 gulden beschikbaar gesteld voor het aanpassen van de aula op de begraafplaats Tjoenerhof.

¬ Beheer van begraafplaats

Oorspronkelijk viel de begraafplaats onder beheer van de gemeente Diepenveen, maar hij werd eind 1989 geprivatiseerd en eigendom van de Diepenveense Begrafenis Vereniging. De aula wordt pas in 2008 verbouwd, opnieuw geschilderd en van een nieuwe aankleding en meubilair voorzien. Ook wordt de tuin onderhanden genomen. Zaterdag 24 januari 2009 wordt het vernieuwde gebouw officieel in gebruik genomen met een open dag voor belangstellenden. De aula was gebouwd naar de wensen van oudburgemeester Crommelin. Hij wenste geen frivole zaken rondom een uitvaart op de Tjoenerhof en wilde bovendien dat koffietafels in het Dorpshuis gehouden werden. De aula op de Tjoenerhof mocht dus alleen voor de plechtigheid en het opbaren gebruikt worden. Een sober en functioneel gebouwtje.

¬ De uitvaartleider

Jan Loozeman werd geboren op 10 maart 1935. Zijn ouders hadden een boerderij en daarom ging Jan naar

DIEPENVEEN - Bestuursleden van de Diepenveense Begrafenis Vereniging bijeen in de opgeknapte aula van de begraafplaats Tjoenerhof in Diepenveen. Naast een verbouwing en schilderwerk heeft het gebouw een nieuwe aankleding en meubilair gekregen. Ook is de tuin onder handen genomen. De gemeente Deventer, eigenaar van de begraafplaats en de Diepenveense Begrafenis Vereniging, die de begraafplaats exploiteert, nemen het gebouw vandaag officieel in gebruik met een open dag voor belangstellenden. Die is tussen 11.00 en 15.00 uur. De begraafplaats is rond 1975 ingericht. Aan onderhoud en uitstraling van de aula was sindsdien weinig meer gedaan. foto Ab Hakeboom

de landbouwavondschool. In 1963 nam hij het bedrijf over. In 1974 werd hem gevraagd door dominee Meyer om de uitvaartleiding op zich te nemen. Volgens de dominee kon Jan vast goed omgaan met de doden, want hij kon dat ook goed met de levenden. Jan vroeg bedenktijd, want hij zou het moeten inpassen in zijn dagelijks werk. Als landbouwer zou hij dan zijn werk op het land moeten onderbreken, zich om moeten kleden om daarna gesprekken met nabestaanden te voeren. Gelukkig vond zijn vrouw ook dat hij het zou kunnen en dat hij het maar moest doen. Hij had enkele begrafenissen meegemaakt en belde met Nahuis (zijn voorganger), die opmerkte:" Jan, ze hebt de goeien uut'ezocht".
De heer Loozeman heeft zijn werk altijd zorgvuldig en met begrip voor de nabestaanden verricht. In 1991 werd mevrouw Loozeman aangesteld in dienst van de D.B.V. als een van de koffiedames. Samen zorgden ze zo goed mogelijk voor het verloop van de begrafenis of de crematie, opdat de nabestaanden met dankbaarheid terug zouden denken aan het hele team van dragers,chauffeurs en/of koetsiers en koffiedames dat de begrafenis of crematie van hun geliefde gestorvene had verzorgd. De opvolger van de heer Loozeman sinds 1 januari 2007 is de heer Henry Hutten.

¬ Samengevat

Het naoberschap is vervangen door een zakelijkere benadering, waarbij niet het sociale contact tussen buren hoofdzaak is, maar het bedrijf (de vereniging) dat service verleent. De DBV heeft echter wel die oude traditie als startpunt en streeft nu al tachtig jaar goede zorg na.

Noaberschap en begraven

Herman Denekamp

Vóór de verstedelijking van het platteland en de industrialisering was in Salland de uitvaartverzorging van een gestorvene één van de taken van de buren. Met dank aan Jan Loozeman en Jan Nieuwenhuis een verhaal over de verzorging van de uitvaart voor 1932 (oprichting Diepenveens Begrafenisvereniging).

¬ Uitvaart in Diepenveen tot 1932

Als iemand in Diepenveen kwam te overlijden, wist de buurt welke taken men had te vervullen. De naaste buren kwamen bij elkaar en verdeelden de werkzaamheden. De leiding bij het afspreken van deze werkverdeling lag bij iedere uitvaart bij een andere buur . Hij werd de aanspreker genoemd. Waren de afspraken gemaakt, dan gingen de buren aan de slag. Maar niet nadat ze een borrel voor de schrik hadden gedronken. Die dronken ze allemaal uit hetzelfde glas, dat door de naaste buurvrouw van de overledene aangereikt werd in de deuropening

¬ De werkverdeling.

Al voor de bespreking van de werkverdeling had de

naaste familie de dichtstbijzijnde aannemer of timmerman gewaarschuwd dat er een kist getimmerd moest worden. Deze aannemer of timmerman had daarvoor al hout liggen. Vaak bekleedde hij de kist ook. Hij zorgde ervoor dat de kist in het sterfhuis werd geplaatst en hielp meestal bij het opbaren.
Twee buren waarschuwden de verder afgelegen buren en familie. Zij waren de aanzeggers. Twee zorgden ervoor dat de klokken van de kerk geluid werden en twee anderen haalden het bewijs van overlijden bij de huisdokter en gingen daarmee naar het gemeentehuis om aangifte te doen. Vervolgens werden acht dragers aangewezen en de man die het paard vasthield. Dat was meestal een dichtstbijzijnde buur die twee paarden had en een boerenwagen. Al deze taken waren niet vrijblijvend. De buren zagen het als een plicht en wie verhinderd was die plicht uit te voeren, betaalde een som geld. Zijn plicht werd dan aanbesteed en er waren er genoeg in de buurt die die bijverdienste goed konden gebruiken. Al deze plichten werden door mannen verricht.

¬ De voorbereiding op de dag van de begrafenis

De dag na de werkverdeling waren er plichten voor de vrouwen in de buurt. Zij zorgden voor een grote schoonmaak in en om het sterfhuis en deden de inkopen voor de ontvangst van de begrafenisgasten. Daarbij was het soms een heel gedoe om uit te zoeken welke leverancier wat mocht leveren. Dat luisterde nauw, wilde men de onderlinge verstandhouding in de buurt goed houden.
De schoonmaak van het huis was geen sinecure, want de begrafenis moest plaats vinden vanuit een totaal gereinigd huis. De huisraad ging naar buiten, de vloeren werden geschrobd en geboend, de muren zo nodig gewit, de stoep rond het huis geschrobd, de paden om het huis aangeharkt. Men vond het een ereplicht om bij de condoleance de gasten in een rein huis te ontvangen.

¬ De dag van de begrafenis

De overledene, gekleed in een dun hemd, de lijkwade, lag opgebaard in de opkamer of op de deel, waar men afscheid kon nemen. Buren en familie zorgden ervoor dat de gasten een kop koffie kregen. Ondertussen werd de kist door de dragers gesloten en op de boerenkar gezet en bedekt met het lijkkleed. De rouwkransen werden op de kist gedrapeerd. De dragers, in het zwart gekleed, stonden op grootte aan weerszijden van de rouwwagen. Normaal droegen ze zwarte handschoenen, maar als de dode een kind was of maagd, hadden de dragers witte handschoenen aan. De allernaasten, de verdere familie, de buren uit de straat en de overige gasten stelden zich, in die volgorde, achter de wagen op. Alle gasten waren in donkergekleurde kleding gestoken, de naobers in wat wel het kistenpak werd genoemd. Vaak was het rouwpak hun eenmaal gedragen trouwpak. Dit trouwpak deden de mannen vaak aan ter gelegenheid van vele andere gebeurtenissen in hun leven. Dat pak ging heel lang mee en werd dan ook “het sterke pak” genoemd. Zo ging de begrafenisstoet op pad langs een vaste route naar de begraafplaats de Roeterdshof, de lijkweg, vlak langs de Molenkolk naar wat nu de achterzijde van de begraafplaats is. Later werd de route gewijzigd: door de Dorpsstraat tot de kruising bij de lagere school en dan de Roeterdsweg in tot de ingang van de begraafplaats. Tijdens die tocht werden de klokken geluid, fietsers stapten af en namen de hoed of pet af . De enkele auto stopte en de voetganger stond stil. De kinderen op het schoolplein werden door het hoofd der school uit het zicht van de stoet gedirigeerd.
Na de begrafenis kwamen genodigden in het sterfhuis bij elkaar voor een broodmaaltijd en een borreltje na. Daarna keerde een ieder terug naar huis om de begrafenis met elkaar te bespreken, het goede te noemen en dat wat fout ging te onthouden als lering, maar vooral met het gevoel, dat men deel was van een behulpzame en loyale gemeenschap.

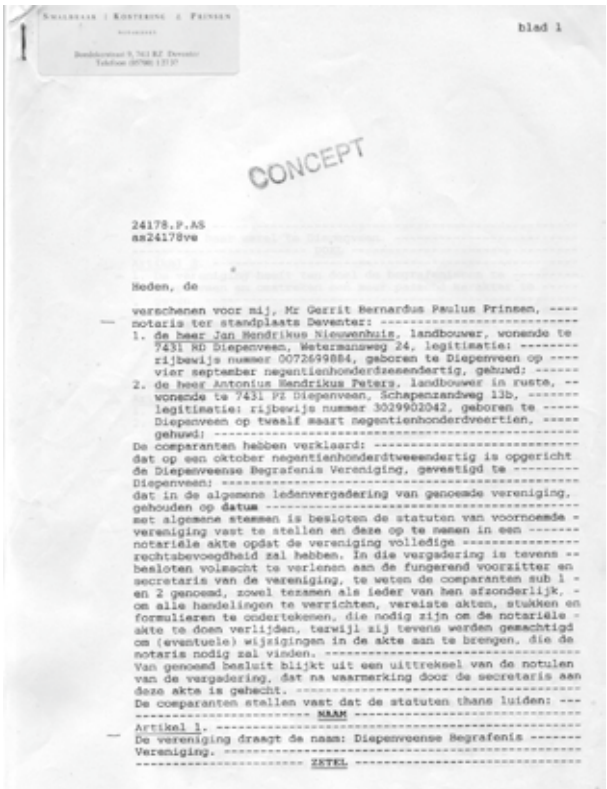
blad 1

CONCEPT

24178.P.AS
as24178ve

Heden, de

verschenen voor mij, Mr Gerrit Bernardus Paulus Prinsen, ----
notaris ter standplaats Deventer: ----------
1. de heer Jan Hendrikus Nieuwenhuis, landbouwer, wonende te 7431 RD Diepenveen, Watermansweg 24, legitimatie: -------- rijbewijs nummer 0072699884, geboren te Diepenveen op ---- vier september negentienhonderdzesendertig, gehuwd: ------
2. de heer Antonius Hendrikus Peters, landbouwer in rusten, -- wonende te 7431 PZ Diepenveen, Schapenzandweg 13b, ------- legitimatie: rijbewijs nummer 3029902042, geboren te ----- Diepenveen op twaalf maart negentienhonderdveertien, ----- gehuwd: ----------
De comparanten hebben verklaard: ----------
dat op een oktober negentienhonderdtweeendertig is opgericht de Diepenveense Begrafenis Vereniging, gevestigd te --------- Diepenveen: ----------
dat in de algemene ledenvergadering van genoemde vereniging, gehouden op datum ----------
met algemene stemmen is besloten de statuten van voornoemde - vereniging vast te stellen en deze op te nemen in een ------- notariële akte opdat de vereniging volledige ---------- rechtsbevoegdheid zal hebben. In die vergadering is tevens -- besloten volmacht te verlenen aan de fungerend voorzitter en secretaris van de vereniging, te weten de comparanten sub 1 - en 2 genoemd, zowel tezamen als ieder van hen afzonderlijk, - om alle handelingen te verrichten, vereiste akten, stukken en formulieren te ondertekenen, die nodig zijn om de notariële - akte te doen verlijden, tezwijl zij tevens werden gemachtigd om (eventuele) wijzigingen in de akte aan te brengen, die de notaris nodig zal vinden. ----------
Van genoemd besluit blijkt uit een uittreksel van de notulen van de vergadering, dat na waarmerking door de secretaris aan deze akte is gehecht. ----------
De comparanten stellen vast dat de statuten thans luiden: ---
---------- NAAM ----------
Artikel 1. ----------
De vereniging draagt de naam: Diepenveense Begrafenis ------- Vereniging. ----------
---------- ZETEL ----------

Deel 2 Reijer Dorresteijn sr en jr

Reijer Dorresteijn jr – schilder van Rande *Lamberthe de Jong*

Reijer Dorresteijn jr (1893-1979) maakte rond 1950 een aantal schilderijen van Rande en omgeving. Hij was de zoon van Reijer Dorresteijn sr (1865-1950), de laatste tuinbaas op Smets-Rande en Nieuw-Rande. In Nieuwsbrief 26 staat diens leven beschreven met daarbij foto's van de tuinen, de tuinmanswoning en de familie. Reijer jr werkte ook als tuinknecht en hovenier. Bovendien was hij een goed fotograaf en verdienstelijk amateurschilder.

Een beetje een zonderling, dat was Reijer Dorresteijn jr wel op latere leeftijd, toen hij geïsoleerd leefde in de tuinmanswoning op Rande. Zijn opleiding had hij niet afgemaakt, zijn huwelijk was mislukt en na 1950 werkte hij nauwelijks meer. Hij werd geboren op 17 augustus 1893 in Bloemendaal, waar zijn vader toen tuinbaas was op landgoed Lindenheuvel. Na hem kwamen Maria Johanna (1895) en Johannes Arnoldus (1899). Vader kreeg in 1903 een betrekking op Nieuw Rande. Zijn vrouw Cornelia Maria Grootegoed (1864-1947) zag erg op tegen de verhuizing, maar dat viel later mee. Het gezin woonde in de (oude) tuinmanswoning op Smets Rande; in de achtertuin stonden toen nog drie barokbeelden (nu bij museum Het Nijenhuis). De kinderen gingen naar de dorpsschool in Diepenveen en werden aanvankelijk nogal geplaagd vanwege hun 'westers' accent.
Reijer heeft later nog een opleiding (welke is niet bekend) gevolgd, maar deze ondanks aandringen van zijn ouders kort voor de examens afgebroken. Ook is niet bekend of hij gemobiliseerd was in 1914-1918. Wel ging hij als tuinmansknecht werken bij zijn vader. Toen hij 41 was, trouwde hij op 14 juni 1934 met Agnes Stenvert uit Deventer, maar het huwelijk werd geen succes. Agnes vertrok in januari 1938 naar Amsterdam en begon een pension en Reijer ging werken op een landgoed in 's-Graveland. Daar maakte hij ook foto's. Op 19 augustus 1942 was de echtscheiding officieel. Agnes kreeg echter een baby binnen de termijn van 300 dagen na de echtscheiding en in dat geval krijgt een kind de naam van de 'wettige' echtgenoot. Pas een maand later hoorde Reijer van deze geboorte en hij ontkende meteen zijn vaderschap. De ex-echtgenote hertrouwde al snel met de echte vader en het kind kreeg later diens naam (waarvoor Reijer toestemming moest geven volgens een proces-verbaal van 23 oktober 1950).

Trouwfoto Reijer met Agnes Stenvert (1943)

Sinds de echtscheiding woonde Reijer weer bij zijn ouders in Rande, maar hij werkte nauwelijks (niet) als tuinbaas. Hij deed wel wat tuinklusjes in het dorp. Na de pensionering van vader verwilderden de tuinen van Rande. Moeder Cornelia overleed in 1948, vader in 1950. Uit de periode voor 1940 is een tekening (van de Roobrug) van Reijer bewaard en verder zijn er nog schilderijen die rond 1950 zijn gemaakt. Bijvoorbeeld van de beukenlaan op Rande, van de voormalige tuinmanswoning op Smets Rande (in 1928 werd vervangen door de huidige woning), waterpartijen, wetering en van een heidelandschap. Bijzonder is het mooie schilderijtje van boerderij Bloemendal aan de Sallandsweg.
Reijer interesseerde zich erg voor kunst en ging vaak naar de Atheneaumbibliotheek in Deventer en de Librije in Zutphen waar hij oude boeken en kunstboeken leende. Hij bezocht regelmatig musea, o.a. het Rijksmuseum in Amsterdam. Dan was hij altijd keurig gekleed. Ook fotografeerde hij veel. Na zijn dood zijn er zelfs tientallen glasplaten gevonden met foto's van het oude Smets Rande en Nieuw-Rande. Zijn neef Paul Everhard de Waal (zoon van zus Maria Johanna) had een auto en ging graag met hem op stap. Helaas kwam Paul om bij een ongeluk in 1968. De auto van Paul is al 52 jaar in de familie en sinds 1988 in het

De kinderen Dorresteijn in 1940 bij het barokbeeld van Aeneas in de tuinen van Smets Rande. V.l.n.r. Maria Johanna, een tante, Reijer en Johan. Het beeld ligt nu in ‘brokken’ bij kasteel ’t Nijenhuis in Heino

Schilderijtje boerderij Bloemendal 1950
(bezit familie Roetert)

De tuinmanswoning op Rande, waar Reijer tot 1979 woonde.
ZIE VORIGE NIEUWSBRIEF

Reijer in de tuinen van Smets Rande rond 1920

bezit van achterneef Peter Lugtmeijer, kleinzoon van Maria Johanna, die trouwde met Teunis de Waal.
Op latere leeftijd kwam Reijer steeds meer in een isolement. Volgens zijn omgeving en familie gedroeg hij zich steeds vreemder. Op het laatst had hij alleen nog contact met een buurvrouw en ook verzorgde hij zich niet meer. Op 12 april 1979 werd hij in een slechte conditie opgenomen in het Deventer Ziekenhuis, waar hij een dag later overleed op 86-jarige leeftijd. Reijer werd begraven op de Tjoenerhof in Diepenveen; neef Paul , die verongelukte in 1968, is op verzoek van zijn moeder 20 jaar later hier herbegraven.

De foto's komen uit het privéarchief van fam. De Waal via achterneef Peter Lugtmeier.

Grafplaat van Reijer Dorresteijn en neef Paul de Waal